

Økonomisk bærekraft

Formannskapet, 17. september 2024

Nødvendig å ta krevende valg

- Dette blir en krevende prosess, både for dere folkevalgte og oss i administrasjon.
- Det vil måtte tas beslutninger som blir smertefulle og upopulære.
- Vi forsøker å legge til rette for gode prosesser, slik at tiltakene både gir økonomisk effekt og at konsekvensen for brukere og innbyggere blir minst mulig.
- Men det er ikke realistisk å tro at vi skal klare å redusere driften med 150 millioner kroner uten noen form for konsekvenser
- Drammen kommune er svært effektivt drevet i dag, og det vil merkes når 150 millioner kroner skal bort. Det kommer vi ikke unna.

Kommunedirektørens hovedbudskap hittil

- Tøffere tider fremover for kommunesektoren
- Innsparingsbehov på 150 millioner kroner for de kommende årene
- Usaldert underskudd for 2024 på rundt 30 millioner kroner
- Prognose i 1. tertial som viser et samlet merforbruk på 70-80 millioner kroner i 2024
- Vedta prinsipper først, deretter realitetsvedtak

Strammere offentlige budsjetter

- Dette handler ikke spesifikt om Drammen, men gjelder for hele landet
- Dette handler heller ikke bare om Norge, men om hele den vestlige verden
  - aldrende befolkning
  - mindre barnekull
  - lavere andel i yrkesaktiv alder

Må kutte flere milliarder etter trippelt sjokk: – Dette er et stormvarsel

Oslo kommune skal kutte flere milliarder kroner. Ingenting er skjermet. Byrådsleder og finansbyråd kaller det historisk store kutt.

STORMVARSEL: Finansbyråd Halstein Bjercke (V) og byrådsleder Erik Lae Solberg (H) varsler historisk store kutt.
FOTO: OLAV JUVEN / NTB

Oslo Journalist
Vi rapporterer fra Oslo
Publisert 30. aug. kl. 06:14

ØKONOMI OG NÆRINGS LIV ASKER KUTT

Mener Asker tvinges til kutt på en halv milliard kroner: – Helt urimelig og uforsvarlig

Størretsen på kuttene Asker kommune nå må gjøre på kort tid er både urimelige og uforsvarlige, mener Lars Bjerke. – Dette blir vi pålagt av regjeringen, sier han. FOTO: KNUF BJERKE

NYHETER | BÆRUM | POLITIKK | ØKONOMI | BÆRUM KOMMUNE

Må kutte 1 milliard kroner: – Blir enda mer krevende

Tap av inntekter på en halv milliard kroner, sammen med prøvetst og høyere renter, treffer Bærum kommune som «de perfekte stormen», sier kommunedirektør Geir Aga. FOTO: ØKONOMI S. ENGER

HORTEN KOMMUNE | ØKONOMI | BERTINE MYHRE

Kommunen må kutte 100 millioner: – Det er en varslet katastrofe

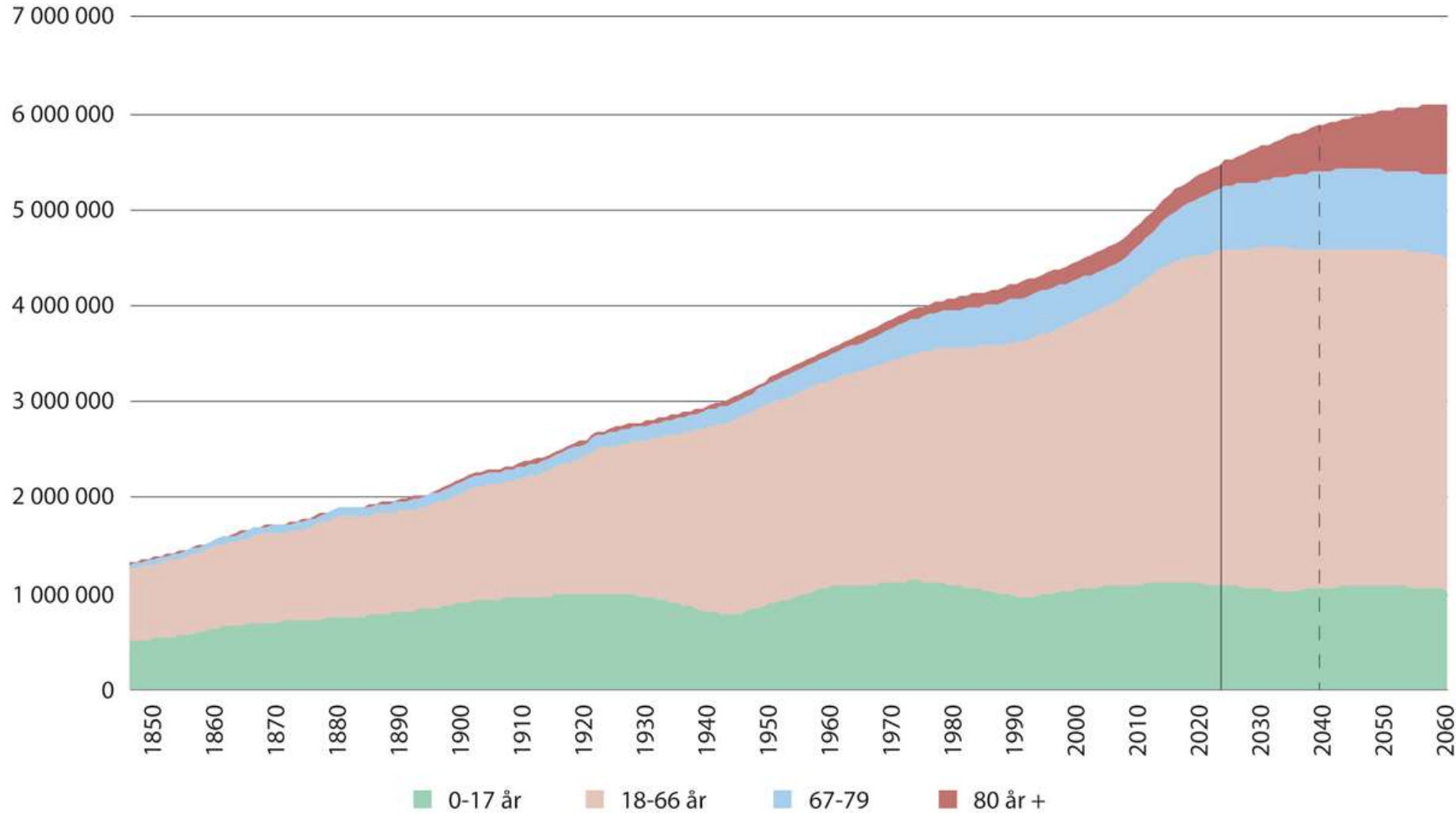
ALVOR: Økonomisjef Bertine Myhre forteller at situasjonen er alvorlig. FOTO: Lars Chr. Andersen Lofstad

Slik vil hun kutte 273 millioner

– Vi sparer ikke inn 273 millioner ved å kutte ut twist og bagetter, sier Mette Vikan Andersen. Flere arbeidsgrupper er nå i gang med å identifisere innsparingsmuligheter innenfor de ulike sektorene i kommunen, og arbeidsgruppene skal levere sine anbefalinger innen 26. april.

Sist endret: 23.08.2024 15:28

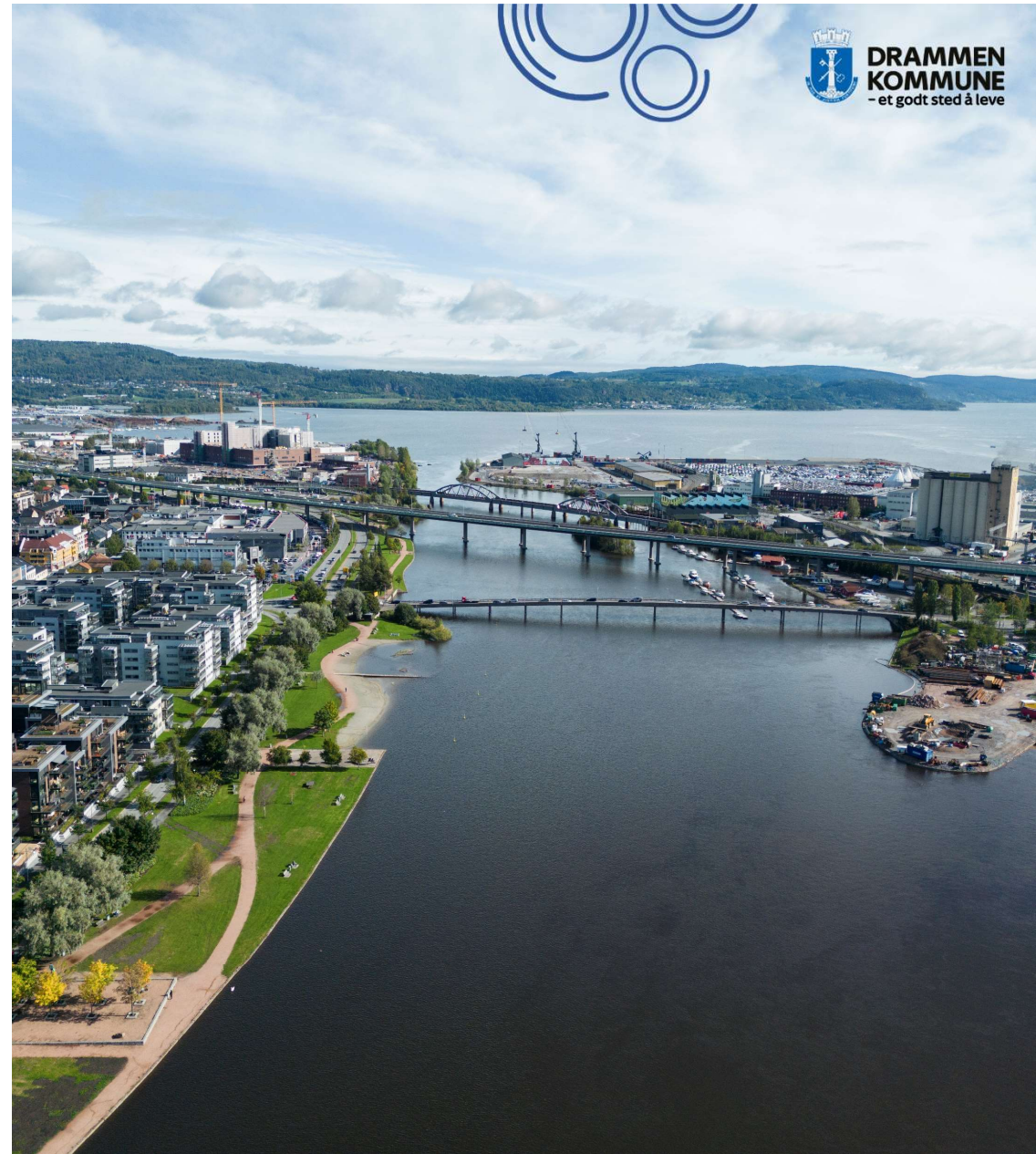

I løpet av de nærmeste årene vil det for første gang være flere eldre enn barn i Norge

Nytt inntektssystem for kommunene

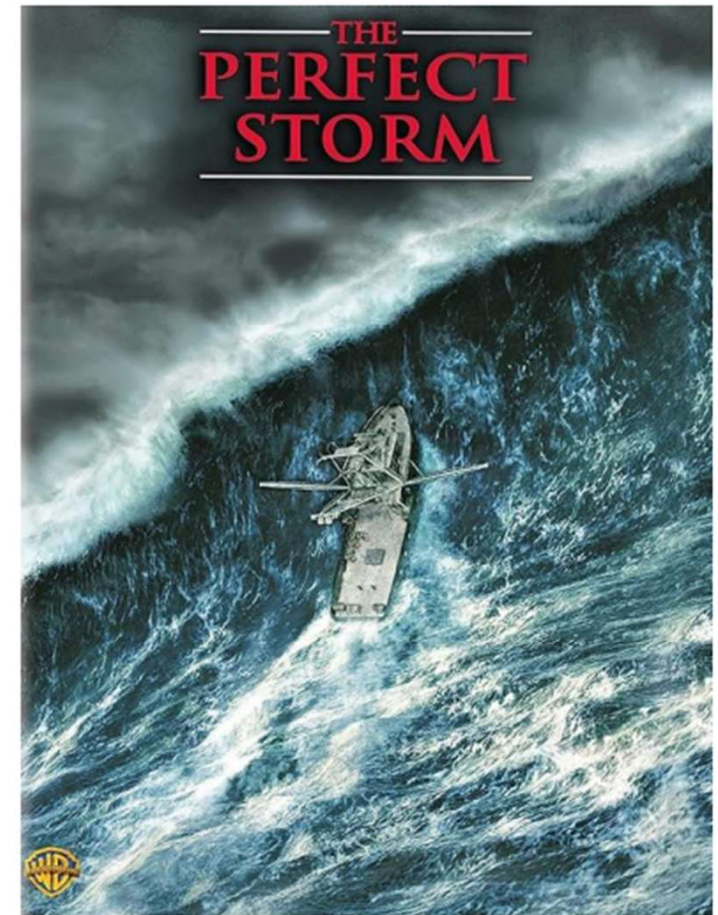
- Nytt inntektssystem for kommunene er behandlet på Stortinget
- Drammen kommer godt ut av endringene og vil få rundt 90 millioner kroner mer i inntekter
- Drammen vil fortsatt ha inntekter som ligger godt under gjennomsnittet av det norske kommuner har
- Behovet for omstilling av tjenestene for å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi er like stort selv om inntektssystemet endres

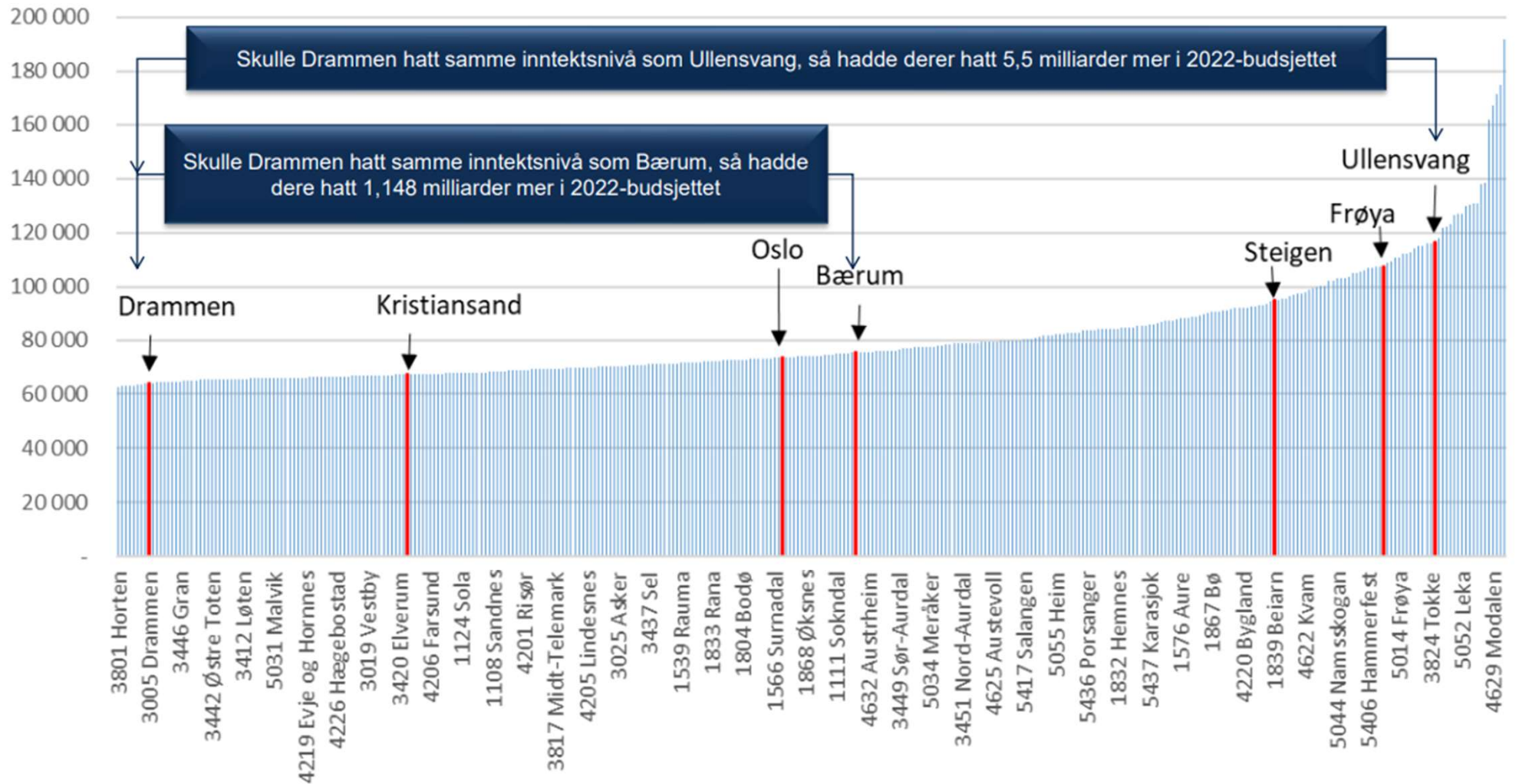
I 2024/25 ser det ut til at «alt» treffer samtidig:

- Lønns- og prisvekst
- Fallende skatteinngang
- Økning i sosialhjelp
  - både norske og flyktninger
- Eldrebølgen «treffer»
- Sentralisering og fallende folketall i 50% av kommunene gir reduserte inntekter
- Økte pensjonskostnader
- Renteøkningene begynner å få effekt
- Manglende politisk omstillingsvilje

Utgiftskorrigererte frie inntekter inkl skatt, reg.politikk, eiendomsskatt, kraft, havbruk, diff arb.avg 2022

Konklusjon:

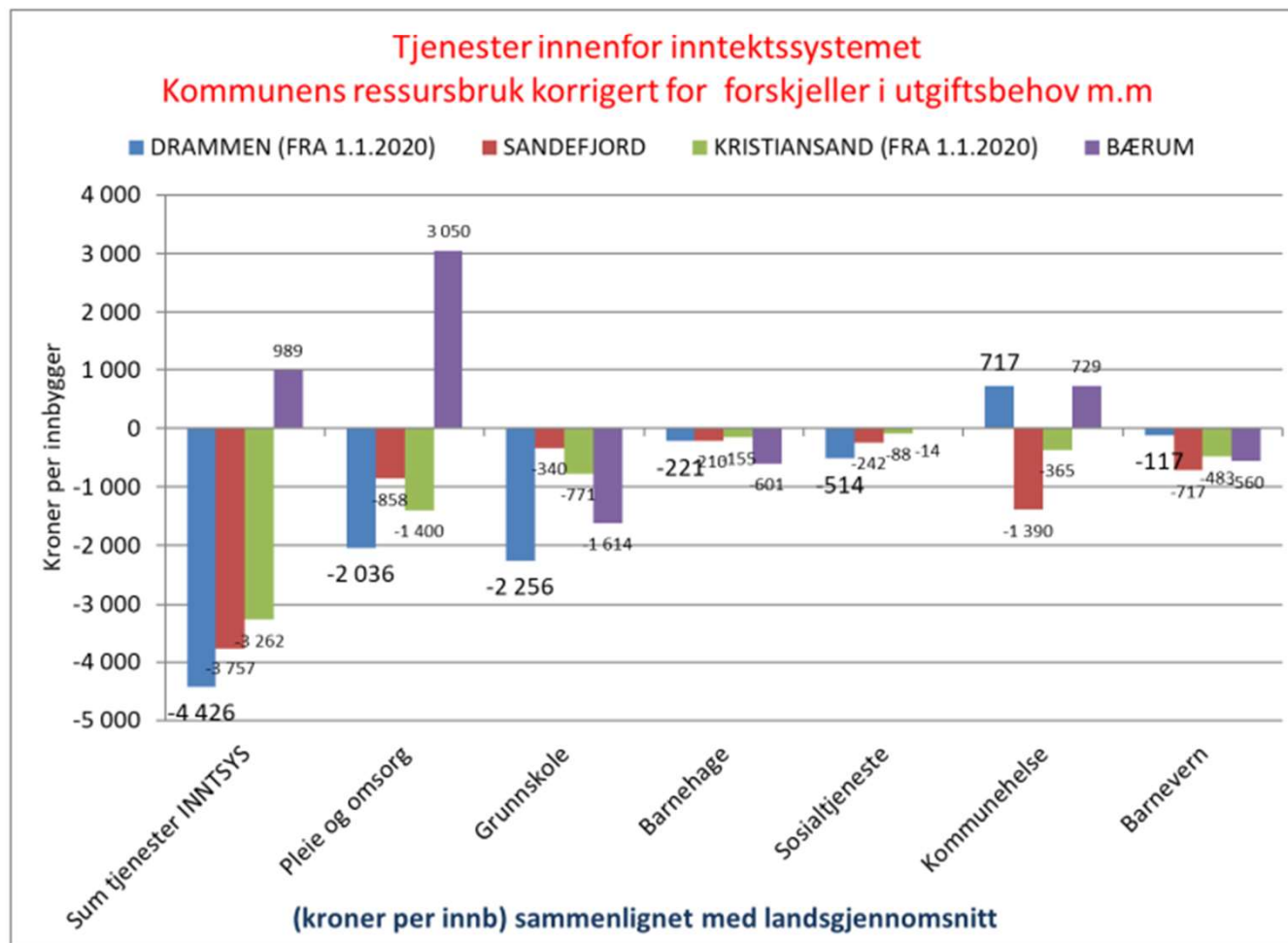
**Drammen kommune må
omstille (kraftig) de neste
årene for å møte fremtiden**

Drammen har ikke så mye å gå på når det gjelder økt produktivitet...

Ressursbruk – utgiftskorrigert (brutto) 2022

Dette kommer ikke til å handle om vanskelige økonomiske analyser, ingeniørkunst eller radikal innovasjon. Det kommer til å handle om vilje, vilje og atter vilje. Vil vi?

**I tillegg til vilje
kommer det også
til å handle om**

MOT

Behandlingene i kommunestyret

- Saker om økonomisk bærekraft er behandlet i alle kommunestyremøtene i 2024.
- Det er vurdert og vedtatt ulike utredningsoppdrag.
- Et forventet innsparingspotensial var ikke innfridd til kommunestyremøtet i juni.
- Forslag til nye tiltak er identifisert.
- På grunn av knapp tid er analysene nå mer usikre.
- Det jobbes mot et bevegelig mål, og det gjør usikkerheten større.

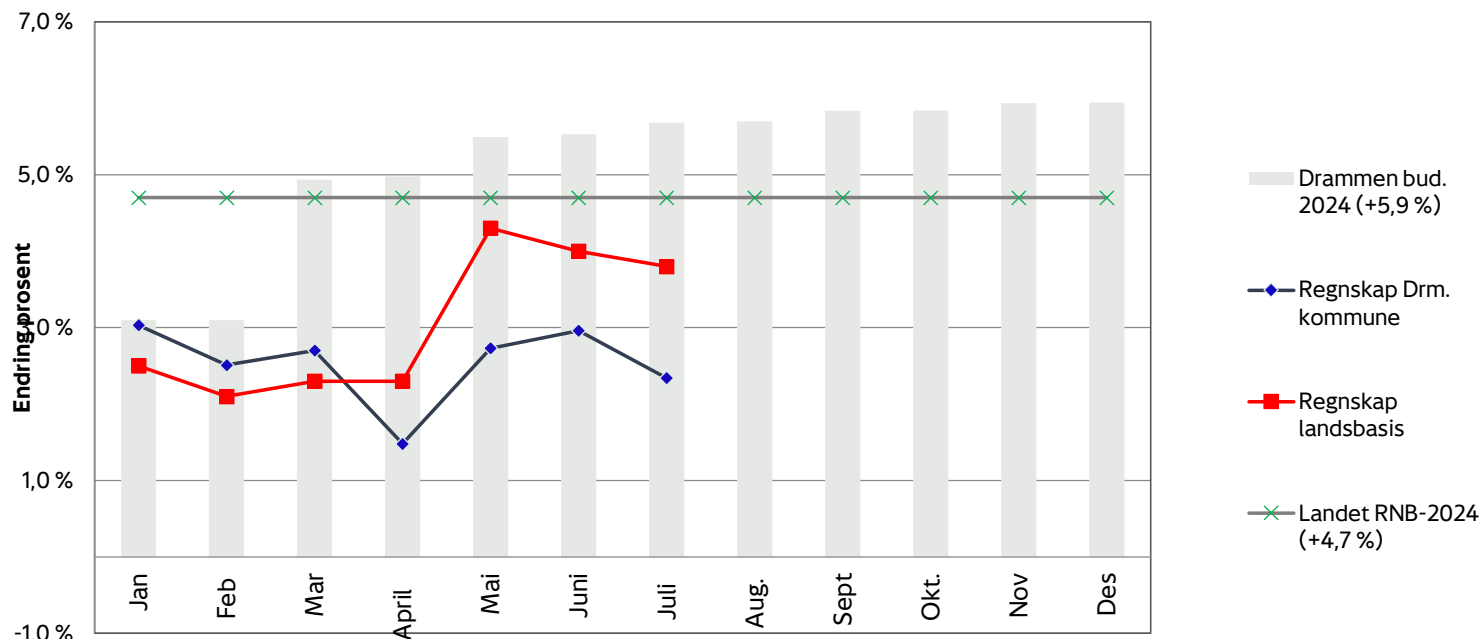
Ny tiltaksliste

- Kommunedirektøren legger fram en ny og utvidet liste over aktuelle tiltak.
- Lista med tiltak som ble lagt fram for kommunestyret i juni, er supplert med en rekke nye aktuelle tiltak
- Samlet effekt av alle tiltakene er anslått til 390 millioner kroner.
- Dette skal gjøre det mulig for dere folkevalgte å prioritere blant de foreslåtte tiltakene og beslutte hva som skal gjennomføres.
- Kommunedirektøren vil anbefale tiltak som reduserer kostnadene med 211 millioner kroner, inkludert ikke-effektuerte tiltak fra HØP 2024-27.
- Kommunedirektøren foreslår tiltak på mer enn 150 millioner kroner fordi det neppe kan forventes full effekt av alle tiltakene.
- Denne situasjonen går ikke over, så mange av forslagene må realiseres.

Svak skatteinngang pr. juli

Skatteutviklingen i 2024
Akkumulert vekst per måned i forhold til budsjett

- Skatteinngangen pr. juli er 73 millioner kroner lavere enn budsjettet (+0,1%)
- Korrigert for merinntekter fra inntektsutjevning er netto mindreinntekt på 31 millioner kroner.
- Drammen har pr. juli en skattevekst på 2,3%, mens årsbudsjett er på 5,9%.
- På landsbasis er veksten pr. juli på 3,8 prosent, mens budsjettanslaget fra RNB er på 4,7%.

Svak skatteinngang pr. juli

- Store ekstraordinære skatteinntekter mot slutten av året har i flere år bidratt til betydelige merinntekter.
- Signalene fra Skatteetaten viser at avregning av skatteoppgjøret for 2023 denne gang vil gi betydelige mindreinntekter i november.
- Basert på den svake skatteutviklingen hittil i år og Skatteetatens signaler kan skatteinngangen på landsbasis bli 3-5 milliarder kroner lavere enn anslått i RNB.
- For Drammen kan dette bety mindreinntekter i størrelse 80-100 millioner kroner etter inntektsutjevning. Det understrekes at anslagene er beheftet med stor usikkerhet.

**Vi kan ikke unngå å gjøre noe på kort sikt.
Samtidig må vi også gjøre noe på lang sikt.**

**Noen tiltak får effekt allerede i 2025.
Andre tiltak realiseres og får økonomisk
effekt lenger frem i tid.**

Krevende valg og ting henger sammen

- Det må tas valg som kan oppfattes som både upopulære og ubehagelige.
- Det er ikke mulig å ta bare populære avgjørelser i en slik situasjon.
- Hvis dere ønsker å satse på noe, må samtidig noe annet prioriteres bort.

Aktuelle tiltak

Beskrivelse av tiltakene

- Alle tiltakene har en beskrivelse i saksdokumentet.
- Det er listet opp fordeler og ulemper ved å gjennomføre tiltaket.
- Kommunedirektøren har en anbefaling knyttet til hvert av tiltakene.
- Det er også oppgitt hvilken innsparing som kan forventes ved å gjennomføre tiltaket.

Tiltak 1: Reduksjon i åpningstid i barnehage og utvidet feriestengt

Tiltaket innebærer å redusere åpningstiden i kommunale barnehager med 1 time pr. dag. I dag er åpningstiden fra 06.45-17.00, mens det foreslås at ny åpningstid blir fra 07.15-16.30. Samlet åpningstid blir da på 9 timer og 15 minutter. Innsparingen som legges til grunn er ikke et budsjettkutt, men et tiltak for å få faktisk aktivitet i tråd med vedtatt ramme.

Fordeler

- Voksenteiteten i åpningstiden øker.
- Lettere å opprettholde godt pedagogisk tilbud selv med sykefravær.
- Behov for vikarer reduseres.
- Mulig reduksjon i sykefravær som følge av høyere voksenteitet. Pr. juli var sykefraværet over 13 %.
- Redusert tilskudd også til private barnehager om ressursbruken i kommunale barnehager går ned.

Ulemper

- Kortere åpningstid gir mindre fleksibilitet for brukere av barnehagen.
- For foresatte som pendler kan det å rekke barnehagen bli mer krevende.
- Forsatte i mindre fleksible yrker med tanke på arbeidstid (turnus/butikk etc.) kan kortere åpningstid gi utfordringer.

Kommunedirektørens anbefaling: Redusert åpningstid gjennomføres og nødvendige tilpasninger av vedtekter fremmes for politisk behandling med tanke på iverksettelse fra 01.01.2025. Ytterligere feriestengt gjennomføres ikke.

Innsparing: 10 millioner kroner.

Tiltakene er innen følgende områder

- Tiltak for å ha tjenester på landsgjennomsnittet
- Tiltak knyttet til demografiske endringer
- Strukturelle endringer
- Effektivisering
- Redusert tjenestetilbud
- Tiltak for å unngå fremtidige utgifter
- Bygg og eiendom
- Økte inntekter
- Investeringer
- Andre tiltak

Tiltak for å ha tjenester på landsgjennomsnittet

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
1. Reduksjon i åpningstid i barnehage og utvidet feriestengt.	Reduksjon i åpningstid anbefales gjennomført. Ytterligere feriestengt gjennomføres ikke.	10,0 mill. kr.
2. Reduksjon åpningstid SFO	Anbefales gjennomført.	1,5 mill. kr.
7. Lokale moderasjonsordninger i barnehage og SFO	Moderasjonsordninger anbefales avviklet.	7,5 mill. kr.

Tiltak knyttet til demografiske endringer

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
3/4. Skolestruktur/vurdere innleie av modulbygg ved skolene	Tiltaket iverksettes.	Se tiltak 32.
5. Barnehagestruktur	Utarbeide en rutine for håndtering av pålegg fra offentlige myndigheter med tanke på kommunale barnehagelokaler.	Forhindre nye investeringer
34. Demografikompensasjon 2025	Tiltaket iverksettes, og demografikompensasjonen avkortes i 2025.	20,0 mill. kr.

Skolestruktur

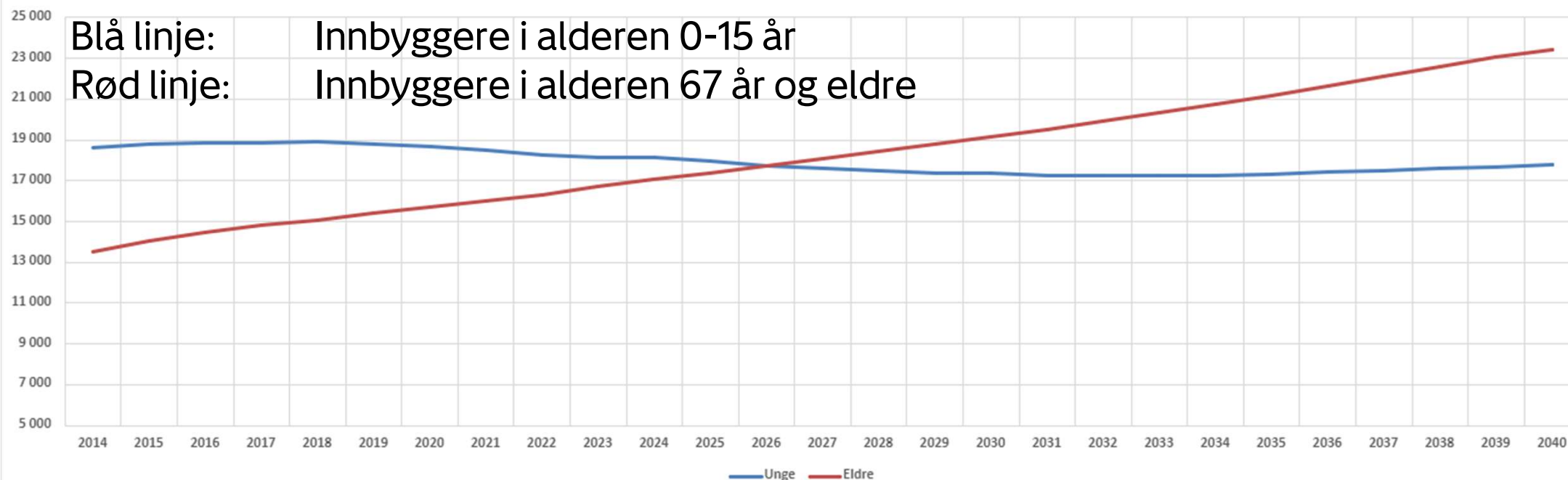
- Saken om ny skolestruktur handler i realiteten om å tilpasse seg nedgangen i elevtallet.
- Budsjettrammene til drift av skolene de kommende årene er redusert gjennom kommunestyrets vedtak i Handlings- og økonomiplan 2024-27, som følge av lavere elevtall.
- Skolene må tilpasse driften til disse rammene, uavhengig av denne saken om økonomisk bærekraft for Drammen kommune som helhet.

Unge 0-15 år vs eldre 67+, MMM-alternativet

- Statens bevilgninger til drift av skole reduseres når det blir færre elever.
- Færre elever = færre lærere, og i tillegg må skolekapasiteten tilpasses elevtallet.
- Flytte ressurser fra drift av bygg til undervisning og god kvalitet i klasserommene.

Etterbruk skole

- Drammen Eiendom KF får et oppdrag knyttet til driften av kommunens eiendommer.
- I beregningen av netto innsparing er det lagt til grunn at skolebygg utgjør 10 millioner kroner.
- Dersom et salg skal gi 10 millioner kroner i årlige innsparinger, må det selges for 130 millioner kroner.
- Alternativt må bygget benyttes til annen aktivitet som ellers ville ha utløst et investeringsbehov.

Strukturelle endringer

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
11. Produksjonskjøkken og drift av kafeer i helse og omsorg	Produksjon av mat til institusjoner og hjemmeboende sentraliseres til Drammen kjøkken. Øvrige institusjoner legges til rette som mottakskjøkken.	5,0 mill. kr.
12. Samlokalisering av bibliotek og innbyggertorg/knutepunkt	Tiltaket iverksettes ikke. Nedtrekk for P09 på 6,6 mill. kr. reverseres og ses i sammenheng med helhetlig byggstrategi.	Se tiltak 32.
13. Brannstasjonsstruktur	Tiltaket gir ikke økonomisk innsparing og følges ikke opp som del av denne saken. DRBV og Drammen Eiendom bes vurdere om utbedringer på brannstasjonen i Svelvik bør skje på Brenna eller vurdere annen lokasjon som dekker behovet.	Behandles i Handlings- og økonomiplan 2025-28

Strukturelle endringer

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
21. Struktur helsestasjoner	Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 32 (bygg/eiendom).	Innarbeides i tiltak 32.
23. Samlokalisering av barnevernstjenesten	Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 32 (bygg/eiendom).	Innarbeides i tiltak 32.

Effektivisering

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
6. Vurdere sentralt opptak i barnehagene	Tiltaket gjennomføres.	2,5 mill. kr.
20. Kjøp av tjenester – helse, sosial og omsorg	Tiltaket gjennomføres, og det lages en detaljert oversikt over tiltak programområdet vil iverksette for å redusere merforbruket med minimum 10 mill. kr.	10,0 mill. kr.
30. Tildeling og koordinering av tjenester	Tiltaket iverksettes.	25,0 mill. kr.
37. Rammekutt administrative funksjoner (P10, P14, P15 og P16)	Tiltaket iverksettes.	13,0 mill. kr.
45. Politisk styring (P18)	Tiltaket fremmes uten innstilling.	4,0 mill. kr.

Redusert tjenestetilbud

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
8. First Lego League	Tiltaket iverksettes ikke.	0,5 mill. kr.
9. Sommerskolen	Tiltaket gjøres om en til tilskuddsordning med retningslinjer som skal sikre at barn/unge med størst behov prioriteres.	0,75 mill. kr.
10. Vurdere ikke-lovpålagte tjenester i skole og barnehage	Prøveprosjekt med forsterket bemanning i to barnehager avsluttes.	1,0 mill. kr.

Tiltak for å unngå fremtidige utgifter

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
36. Økonomisk sosialhjelp	Tiltaket iverksettes for å redusere merforbruket med minimum 10 millioner kroner.	10,0 mill. kr.
46. Sykefravær	Det jobbes systematisk med å redusere sykefraværet innenfor alle tjenesteområdene i kommunen. Gevinsten kan tas ut først når sykefraværet synker.	20,0 mill. kr. ved reduksjon på 1 prosentpoeng i sykefraværet

Bygg og eiendom

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
18. Administrasjonslokaler	Tiltaket gjennomføres og innarbeides i tiltak 32.	Se tiltak 32.
32. Effektivisering av eiendomsdriften/ byggstrategi	Tiltaket iverksettes med et helt konkret oppdrag til styret i Drammen Eiendom KF.	70,0 mill. kr.

Oppdrag til styret i Drammen Eiendom KF

Kommunestyret gir styret i Drammen Eiendom KF i oppdrag å lage en plan for frigjøring av minimum 35.000 kvadratmeter lokaler og med følgende føringer:

- a) Tiltakene skal gi minimum 70 millioner kroner i netto innsparing.
- b) Eiendommer med potensial for salg i markedet skal vurderes solgt til Eidra AS.
- c) Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å vurdere salg av Svelvik Rådhus til Drammen Kommunale Pensjonskasse. Salgssum skal benyttes til nedbetaling av gjeld.
- d) Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å vurdere salg av tårnbygningen i Drammen Rådhus til Drammen Kommunale Pensjonskasse. Salgssum skal benyttes til nedbetaling av gjeld.
- e) Fortetting i «administrative» bygg skal legges til grunn og iverksettes fortløpende.
- f) «Rådhusene» i Drammen, Svelvik og Mjøndalen skal utvikles som knutepunkter.
- g) Drammen Eiendom KF sitt styre fremmer fortløpende saker med behov for politisk avklaring.

Økte inntekter

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
24. Egenbetaling transport og praktisk bistand	Tiltaket gjennomføres.	1,2 mill. kr.
26. Innføring av gebyr/brukerbetaling ved hjemkjøring av hjelpemidler	Tiltaket gjennomføres.	0,12 mill. kr.
33. Justeringsavtaler infrastruktur	Tiltaket iverksettes ikke.	0,5 mill. kr.
42. Eiendomsskatt	Tiltaket innføres ikke.	Inntil 150 mill. kr. i inntekt ved skattesats 1 promille.

Investeringer

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
35. Investeringsbudsjett	Investeringsbudsjettet reduseres med 50 mill. kr. årlig i perioden 2025-28.	3,75 mill. kr.

Andre tiltak

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
31. Kantine rådhuset – vurdere subsidieordningen	Tiltaket iverksettes.	1,1 mill. kr.
38. Vurdering av gjeldsporteføljen	Tiltaket tas til orientering, og kommunedirektøren kommer tilbake med konkrete forslag i HØP 2025-28.	10,0 mill. kr.
39. Vurdere selskapsportefølje	Tiltaket iverksettes.	Må utredes videre
40. Avvikle gratisparkering i sentrum	Tiltaket iverksettes.	1,4 mill. kr.
41. Ekstraordinær bruk av premiefond (pensjon)	Tiltaket iverksettes.	14,2 mill. kr.

Andre tiltak

Beskrivelse av tiltaket	Kommunedirektørens anbefaling	Innsparing
43. Skisprinten	Tiltaket iverksettes.	3,0 mill. kr.
44. Trappe ned på søkbare midler – kultur	Tiltaket iverksettes ikke.	4,0 mill. kr.

**DRAMMEN
KOMMUNE**
- et godt sted å leve